

Санкович М. В.,
*аспірантка кафедри всесвітньої історії
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

РЕПРЕСІЇ ПРОТИ УГКЦ Й УКРАЇНСЬКОГО ДУХІВНИЦТВА ПІД ЧАС СТАЛІНСЬКОГО ТОТАЛІТАРИЗМУ: СПОВІДНИК ВІРИ О. МИХАЇЛ КОСИЛО

Сьогодні, у час розбудови України як суверенної європейської держави, утвердження у суспільній свідомості гуманістичних цінностей, відродження національної пам'яті і духовної спадщини народу інтерес істориків до взаємовідносин держави і церкви як політичних інститутів та взаємовпливів культури духовної і політичної зростає. Це викликано тим, що дослідники з розсекреченням архівних матеріалів і документів отримали змогу вивчати проблеми, що довгий час відкидались, засуджувались, піддавались анафемі, від яких лицемірно відхрещувались й забували на віки [1, с. 313].

Історичні обставини, урядова політика радянської держави безумовно впливали на всі сфери буття тогочасного суспільства. Антирелігійна кампанія кардинально змінила життєві обставини духовних осіб, водночас породила різні форми опору такій урядовій політиці. Свідченням цього є, зокрема, біографії священників, які продовжували свою діяльність в умовах підпілля, особливо тих, які були висвячені вже в радянський період. Одним із них є світлої пам'яті отець М. Косило.

Народився отець М. Косило 20 грудня 1932 р. у с. Дорі поблизу Яремча на Надвірнянщині. Ще з раннього дитинства будучи маленьким хлопчиком він цікавився релігійним життям. Вирішальний вплив на покликання до священничої служби відіграла постать настоятеля монастиря ієромонаха Мирона Деренюка, який став Михайликові духовним провідником на довгі роки [4, с. 45].

У травні 1939 р., переховуючись від більшовицького гоніння, до Дорянської парафії прибуває непохитний борець за людські душі та справу Унії о. Антоній Казновський [2, с. 158].

Побачивши, що молодий юнак вірний своїй церкві, о. А. Казновський докладає всіх старань, щоб Михась здобув богословську освіту під час підпілля. М. Косило закінчує навчання в підпільній Львівській Богословській Академії, а 13 червня 1958 року єпископ Миколай Чарнецький у домі єпископа Василя Величковського уділяє йому дияконські та ієрейські свячення [9, с. 5].

В роки Другої світової війни та другого приходу «совєтів» лише загартували і посилили потяг М. Косила до вічних речей. У післявоєнні роки розпочинаються нові випробування для УГКЦ: Церква заборонена і переслідувана та загнана в підпілля. Для нього настає час вибору.

У 1949 р. М. Косило семінарійні заняття поєднує зі щоденною працею, адже родина молодого підпільного богослова в 1950-х рр., як і весь наш народ, перебувала тоді у великій матеріальній скруті. А наближеність до переслідуваних монахів та опального отця А. Казновського викликала невсипуще «зацікавлення» каральних органів тоталітарної сталінської держави. Постійні обшуки, «роз'яснювальні бесіди», численні виклики в Яремчанський міський військовий комісаріат чи відділ МДБ створювали серйозний прес залякувань і намагань зламати молодого богослова та відірвати його від «страшних уніатів». Виглядає, що ці випробування тільки міцніше загартували майбутнього священика. Михаїл Косило складає всі іспити за програмою Львівської богословської академії. Втім, духовна праця не обмежується тихими відправами [8, с. 32].

У червні 1958 р. окрилені фальшивою хрущовською відлигою о. А. Казновський та М. Косило зареєстрували греко – католицьку громаду у Дорі, зібравши понад тисячу підписів. Можна тільки уявити собі, яку бурю викликав у «квітучій радянській атеїстичній державі» цей героїчний вчинок підпільної громади забороненої і переслідуваної Церкви на чолі з безстрашними її духовними провідниками. І відповідь не забарилася: 10 червня 1958 р. з обох взято підписку про невіїзд із с. Дори. 13 червня 1958 р. ісповідник віри єпископ Миколай Чарнецький висвячує Михаїла на священика. А 25 червня того ж року в Яремчанському суді винесено вирок 80-літньому о. А. Казновському: рік тюрми і п'ять років заслання (ст. 56–21 ч. 1. 154 КК УРСР). До його учня о. Михаїла Косила застосовано суворішу кару: два роки тюрми і 10 років виселення «за незаконну релігійну та антирадянську діяльність» [9, с. 5].

У тюрмі на руках у свого учня, який уділив йому останнє святе Причастя, отець А. Казновський відійшов у вічність. Але він зумів передати своєму учневі незламну віру, священничу ревність і глибоке розуміння потреби послужити Господеві Христові до кінця. Отець Михаїл Косило перейняв від свого духовного батька хрест служіння своєму народові і гідно його поніс. «Ісус осолоджує наш гіркий смуток і помагає нам терпеливо нести свій хрест» – слова о. Казновського в останньому листі зі сталінського табору в Маріуполі мовби підтвердили їхнє правдиве ісповідництво віри. 15 січня 1962 р. о. Михаїла було знову засуджено за ст. 209 ч. 1 КК УРСР до позбавлення волі у виправно-трудовах колоніях посиленого режиму строком на три роки із засланням в Омську область [5, с. 215].

У 1970 р. єпископ Іван Слезюк призначає о. М. Косила ректором підпільної духовної семінарії. З «косилівської» семінарії вийшло 20 священників, серед яких митрополит Василь Семенюк та багато отців-деканів. Його вирізняла євангельська убогість. Тривалі контакти з духовною підтримкою о. Михаїл мав із сестрами Студитського уставу в особі матері – ігумені Олени Вітер; сестрами згромадження Мироносиць в особі ген. настоятельки с. Антонії. Широку мережу підпільних осередків охоплює о. Михаїл зі своїми вихованцями в Івано–Франківську, Коломиї, Надвірній, Яремчі, Чернівцях, Рахові, Підволочиську [9, с. 8].

Широка релігійна діяльність постійно наштовхувалась на шалену протидію радянських спецслужб. Обшуки, допити, терор вдома й на роботі викликали неабиякі нервові напруження та потрясіння. Один з останніх обшуків, який проводився в рік початку горбачовської перебудови (було конфісковано обрядові речі, богослужбові книги, іншу релігійну літературу). Прояви терору в часи перебудови вже не могли зупинити тої наростаючої сили народу до волі; вони радше були останніми блискавками перед закінченням грози і сходу ясного сонця. Так навесні 1989 р. о. Михаїл разом із високопреосвященими владиками Софроном Дмитерком, Павлом Василюком, Іваном Семедієм та іншими священниками їде в Москву і добивається дозволу реєстрації Української Греко–Католицької Церкви.

Так розпочалась нова віха в історії УГКЦ та в житті о. М. Косила. Завдяки проповідям, прилюдним богослужінням починають повертати греко – католицькі церкви їх законним власникам. Під керівництвом о. Михаїла та його вихованців греко – католики повертають свої храми в м. Надвірній, м. Яремче, смт. Делятині, та селах: Стримбі, Гвозді, Красній, Фетькові, Дорі, Ямній, Лоеві, Назавизові, Яблуніці, Поляниці, Цуцилові, Пньові, Зеленій та ін. [6, с.122].

Із виходом УГКЦ з підпілля на прохання владики-коад'ютора Павла Василюка о. Михаїл наприкінці 1990 р. їде на Буковину для місійної праці, де докладає багато зусиль для відновлення Церкви: творить нові громади, відкриває й ремонтує занедбані храми, розпочинає регулярні богослужіння. У Чернівцях він організовує ремонт у занедбаному прокатедральному соборі Успіння Пресвятої Богородиці, облаштовує церкву Покрови Пресвятої Богородиці (р-н «Садгора»), з якої комуністи зробили контору. За ревну працю та заслуги перед УГКЦ у жовтні 1991 р. глава УГКЦ кардинал Мирослав-Іван Любачівський нагороджує о. Михаїла нагрудним хрестом з прикрасами та митрою, а єпископ – ординарій Івано-Франківський кир Софрон Дмитерко призначає отця Михаїла деканом Чернівецьким з правами генерального вікарія на Буковині [9, с. 8].

10 листопада 2000 р. отець-митрат М. Косило на 68-му році життя та 43-му році священства переходить із земного життя до Господа. Прах його покоїться на подвір'ї церкви Чуда Св. архангела Михаїла в Дорі, поряд з могилою о. Антонія Казновського. Отець Михаїл у найтяжчий період історії нашої Церкви був її люблячим і вірним сином. Як відданий Христовий священник, він був чуйним вихователем, мудрим учителем, таїнственным хранителем душ сотень тисяч наших вірних серед найрізноманітніших обставин, через які вів його наш Господь Спаситель дорогами Доброго Пастиря.

Особлива шана та пам'ять йому належить за те, що своїм життям він зумів зворушити серця багатьох юнаків, привести їх до пізнання Бога, відчутти у собі голос покликання до священства і посвятитися на служіння Христові в цілопальній жертві неодруженого стану.

Список використаних джерел:

1. Андрухів І., Лисенко О., Пилипів І. Станіславська (Івано-Франківська) єпархія УГКЦ крізь призму століть: історико-релігійний аспект. Надвірна: Надвірнянська друкарня, 2010. 500 с.
2. Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава (1939–1950 рр.). Львів: Вид-во Укр. Католиц. ун-ту, 2005. 268 с.
3. Луцький І. Створення Станіславської (Івано-Франківської) єпархії Української Греко-Католицької церкви. Івано-Франківськ, 2004. 280 с.
4. Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. Івано-Франківськ: Плай, 2004. 464 с.
5. Нагорняк В. Діяльність отця Михайла Косила. *Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету УГКЦ «Добрий Пастир»: до 130-річчя з дня народження блаженного Миколая Чарнецького*. Івано-Франківськ: Івано-Франківський богословський ун-т, 2014. С. 215.
6. Полек В. Шематизм Івано-Франківської Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року божого. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 1995. С. 99–156.
7. Пашенко В. Греко-католики в Україні: від 40-х років ХХ століття до наших днів. Полтава, 2002. 615 с.
8. Ісповідник віри о. Михаїл Косило. URL: <http://ichistory.org.ua/2015/06/16/ispovidnyk-viry-o-myhayil-kosylo>.
9. Софрон Дмитерко, ЧСВВ, Єпископ – Емерит «З Тобою, Ісусе!». 2002.